

Veiledning til Røpe dyrkning

(af L. Westrem).

Nærværende Afhandling er udkommen som særskilt Brochure paa Bekostning af det kongelige Selskab for Norges Vel. Uagtet Afhandlingen saaledes kommer Allmenheden ihænde, tro vi dog at burde optage den i Ugeskriftet baade for dens egen Skyld og for at bidrage til dens snarlige Udbredelse, da Jordens Bearbejdning for Rodfrugter stunder til.

Dyrkning af Røper er for tiden næsten ganske ukjendt blandt Landalmuen, medens Røpehager for 60 a 70 Aar siden, vare meget almindelige, saaledes at man f. Ex. fra Sogn, endog udførte Røper til Bergen. Indførelsen af Poteter forjagede som bekendt Røperne, saa at disse nu i Bergens Stift, som andre Egne af vort Land, ere næsten forsvundne. Røpedyrkningen har dog saa mange Fordele, at den lidt efter lidt vil komme til sin Ret og blive indført i Sædskiftet for de fleste Brug, selv ved Siden af Poteter.

af Røper, Roer eller Turnips, som de nu ogsaa kaldes, har man mange Slags, men de høre alle til en og samme Planteart. De adskilles ved Formen og Farven i det Noгле ere ganske kuglerunde, Noгле talerkerunde, aflange og kegledannede, samt af Farve hvide, blaa, gule eller røde. Ved Dyrkningen har man især at mærke de hvide og gule. De hvide Røper ere mere løse og vandholdige i Kjødet, mindre skikede til Opbevaring efter Jul, end de gule Røper; men da de ere meget velsmagende for Kvæget, have en kortere Voretid og give et stort Udbytte, forsjene de at dyrkes til Opfødring strax om Høsten. De gule Røper derimod ere mere faste i Kjødet og taale bedre Opbevaring til Vinterfoder; men de forlange et noget længere Aar, hvorfor de altid bør saees først.

Jordbund og dens Behandling til Røpe-sæd. Naar Røper skulle lykkes, ville de have en fed meget fint smuldet Jord, som er muldblandet, mere sand- end lerholdig, og som tillige er vel udgroftet; thi Roldblænde eller stillestaaende Vand i Undergrunden, taale Røperne ligesaa lidt som Poteterne. Røperne vore overmaade frodigt paa vel udtappet og brændt Myr, eller naar denne er tilbørlig blandet med lerholdig Sand; forøvrigt vore Røper bedst paa samme Jord, hvor Poteter godt kunne trives. Jordbunden i Bergens Stift er ogsaa i Almindelighed vel skikket for Røpeavl, lige-

som ogsaa Klimatet eller Veirslaget heller ikke er den ugunstigt, i det her i Røpernes bedste Vortmaaneder, August og September, er regnsuldt og mildt paa samme Tid.

Da Røper i disse Egne bør indtage den samme Plads i Sædskiftet, som Poteter, nemlig foran Byg, bliver Behandlingen af Røperen med ubetydelig Forskjel den samme som til Poteter. Saaledes bør Røperen allerede om Høsten pløies dybt eller hvis man mangler Plog da ares. Om Vaaren lader man nu den høstpløiede Røpeager ligge urørt til Vaaraannen er tilende, i Midten eller Slutningen af Mai, hvorefter den harvès jævnt med en Jernharv, eller i Mangel heraf, med en Træharv, eller, hvor man endnu ikke er saavidt kommen, at man har denne, med en Rive, hvorpaa den tilsidst tromles. Om kort Tid begynder nu Ugræsset at spire, og naar dette er voret noget frem, labbeharvès Røperen, eller i Mangel heraf harvès den med Tindhav eller Rive. Nu loffes Ugræsstrøet til at spire paa nyt, hvorefter man igjen, førend dette faar sætte for store Rodder, atter odelægger det med Harven. Paa denne Maade kan man tilintetgjøre en stor Mængde Ugræs, hvilket senere sparer paa Arbeidet ved Røpernes Rensning. Dersom Røperen er meget lerholdig maa den ogsaa om Vaaren pløies en Gang for den opføres til Røpesæd. — Naar man nu vil saa Røperne, pløies Røperen op i Furer, saaledes at der mellem hver Kam er omtrent 1 Alen eller allermindst 3 Qvart. Disse Furer bør saavidt muligt være snorlige, ikke alene for Udseendes Skyld, men ogsaa for en lettere Rensning af Røperne.

Gjødning for Røper. Den bedste Gjødning for Røper er finhallet Smaltalle eller Sandemøg; dernæst Koz og Høstgjødsel, som hele Vinteren er blandet lagvis, hvorefter den nu paa Vaaren er forvandlet til en ensartet fed Masse, der kan finhalkes ligesom Smaltallen. En meget god Gjødsel for Røper er ogsaa sammenlagt Kompost eller Blandingsgjødsel af al den Gjødsel, som falder fra Grisene, Vandhuset, Fjds og Vasserhuset, hvilke Gjødselarter hele Aaret rundt opfanges bedst i løs Myrjord eller Muld, som dagligt blandes. Disse tre Gjødselarter, sammenblandet i Kompost, afgive en meget fortrinlig Gjødning til Røper. Kompost af Fiskerusk, Bommel, Sildegan, Fiskeflo og Tang, lagt lagvis med Myrjord eller Muld, er ogsaa god Gjødsel for Røper. 1 Tønde Fiskerusk eller Sildeflo og 5 Kærrelæs Muld, eller 1 Tønde Bommel og 10 Læs Muld kan ansees for en passende

Blanding. Kan man ogsaa hertil faa tilfætte nogle Læs Tang, bliver Gjødselen saa meget bedre.

Paa smaa uregelmæssige Alger kføres Gjødselen tæt hen til Algerfanten, hvorfra den bæres i Trug, Bøtter eller Kiper (Kjæsker) og spredes i Juren. Hvor Algeren er mere regelmæssig og Jurerne ere optrukne med Bløgen i bene Linier, kføres Kjærren ind i tvende Jurer, og Gjødningsen haffes enten flatisvis af og spredes af en eftergaaende Mand, eller ogsaa spredes den fra Kjærren, efter som man synes det falder bekvemlest. Man maa især strængt paase, at Gjødningsen spredes jævnt, og at den iforveien er fint suuldreret. Hvor tykt man skal gjødsle beror naturligvis paa Jordbundens Godhed og Gjødningsens Egenstaber. Er det gammel gennemgjødlet Alger, kan 15 Kjærrelæs af mindst 2 Tonnders Størrelse paa Maalet anses pæfelig; men er det Nylande, eller andet Nar efter opploiet Vold, behøves 20 til 25 Læs pr. Maal af ovennævnte Gjødselarter med Undtagelse af Smalemøg, hvoraf kan tan tages det Halve. Jeg bruger 20 Kjærrelæs sammensblandet Koz og Hestgjødsel paa Maalet, samt desuden 4 Bøger fint Venmel støvet ovenpaa i Juren. Efter at Gjødningsen saaledes er paaført Algeren, kføres alle Kamme, enten med Bløgen eller Aren, saaledes at Toppene af de nye Kamme komme midt over Gjødselen.

Frøets Udsaaing. Naar man blot har en liden Alger paa omtrent 1 Maal eller lidt mere, er det allerisærst at jævne Kammen med en Nive; men hvis man har større Udstrækninger, paa en 5—6 Maal, kan man gjøre dette fortere med en liden Hul for Haandkraft, som gaar over 3—4 Kamme paa engang. Frøet støres nu midt efter Kammen, enten med en Turnipsaamaskine, eller, som i Almindelighed hos Bonden her i Amtet vil blive det simpleste og folgelig bekvemlest, man dibler eller planter Frøet, ved Hjælp af en Planterstok; en Mand gaar nemlig foran og gjør Huller med Planterstokken, og Børn eller Kvindsfolk gaa bag efter og slipper en Klype af mindst 10—12 Korn af Frøet i hvert Hul. Dette gaar temmelig fort, naar man faar lidt Dvæls. Man kan ogsaa optrække Jurer paa Kammen med et dertil gjort Græv eller en Stok, og deri stro Frøet, ved Hjælp af en omvendt Flaske, hvori man har sat en tynd Træprop med et pæfelig stort Hul i Flasken fastbindes til en Klype. Ved en saadan Flaske kan en Mand saa 7—8 Maal paa en Dag. Bagefter gaar en Mand med en Nive og dækker Frøet tyndt, hvorefter man overfarer Algeren med en Haandtrommel eller tilklapper Juren med et Klappebredt eller i Mangel heraf med Vagen af en Spade.

Næpernes Renkning og Lugning Der som Jorden har den fornødne Fugtighed eller Naame, eller hvis man faar Regn strax efter Saaning, spirer Frøet efter 6—8 Dage; men hvis der indtræffer Tørke, som her ofte er Tilfældet ved Jonsok Tid, kan det ofte ligge 2—3 Uger forend det spiret; hvorfor det under saadant Veir er nødvendigt at vande Algeren paa tørkønde Steder, en otte dages Tid hver Aften. Man kan ogsaa over Manden hvor Frøet er saact stro et $\frac{1}{2}$ —1 Tomme

tykt Lag af Saggflis, hvorved Jorden holdes raa, saa at Frøet lettere kan komme op.

Naar Næperne ere opkomne og Ugræsset begynder at vise sig, maa de renses; thi det er en usværgelig Regel ved Næperdykning, som ved Potetedykning, at intet Ugræs i Algeren bor taales. Hvis man ikke har større Strækninger, end $\frac{1}{2}$ eller 1 Maal Jord, saa er det allerisærst at benytte et saakaldet Næpegrav, det er et 4 Tommer bred, høiet Græv til at haffe Ugræsset bort mellem Maderne. Naar man vil dyrke større Strækninger, bør man anskaffe sig en Jurehøv eller Potetrens, — der er forsynet med Tunder til at rode op Ugræsset. Man maa ogsaa nu udtynde alle Næper, som staa for tæt, saaledes at der bliver et Rum mellem hver paa 8—10 Tommer, ligesom Ugræsset maa bortluges vel mellem Planterne i Raden. Dette kan ske enten med Haanden eller med Næpegrævet, eller ogsaa med et almindeligt Græv. Denne Halverensning eller Lugning bør gjentages hver Gang man ser Ugræsset paa ny vil faa Dverhaand, indtil Næperne blive saa store, at de have knyttet sig. Senere dække Bladene i den Grad Grundten, at Ugræsset paa denne Maade kvæles.

Uheld ved Næperdykning. De nyspirede Næpeplanter ere meget ofte udsatte for at opædes af et lidet Insekt, som kaldes Jordlopper. Det er allerisærst i kolde og tørre Forsommer, og udvikler sig derefter i saadan Mængde, at det spiser op alle Planter paa nogle faa Dage. Naar saadant indtræffer, bør man strax paa ny jævne paa Kammen, og saa op igjen. Man har anbefalet flere Midler mod disse Jordlopper, som at stro Kalk og Gipsmel over Algeren, samt at blande Frøet med finstødt Svovl, og tillige at stro finstødt Svovl over Kammen m. m. Men i en kold Vaar og Forsommer hjælper dog dette ikke. Derimod har jeg fundet at det bedste Mittel mod Jordlopper, hvilket ogsaa af de fleste nuværende Næperdykere bruges, er at saa tykt, saaledes at naar man saar af den foran nævnte Flaske, medgaar omtrent 1 $\frac{1}{2}$ Fro til 1 Maal Jord. Herved fremkommer en saadan Mængde Planter, at om Jordlopperne spise op en Del, saa er der endnu nok igjen til Udtynding; thi saasnart Planten har faact Tid til at skyde 4 Blade er den for stor for Jordlopperne. I det kolde Nar 1851 spiste Jordlopperne op alle mine Næpeplanter, men 1 Maal som var udsaaet tykt af Flasken, stod sig godt. Naar man saar saa sildigt, som i Slutningen af Juni, er man ogsaa mindre udsat for Jordlopper. Hos mig har Jordlopper aldrig spist op Næper, som ere saaebe efter Jonsok.

Næpernes Optagelse og Opbevaring. Næperne optages pæfeligst, naar man er færdig med Poteterne, de første Dage eller i Midten af Oktober. Thi naar man saar Næper her i Sogn i Slutningen af Juni, ere de pæsende modne strax efter Mikelsdag. Undertiden indtræffer mildt Veir i Oktober, og har man da saact silde, samt har sin Alger indhegnet, kan man uden Frygt for Natkulde lade dem staa og vox, indtil man ser Frostten vil komme. Ved Optagningen er intet Andet at bemærke, end at man affjærer Græsset, uden at beskadige Næperne. Da Næpekaalen er et godt Fo-

der, kan denne køres i Haven og hæsjes, og med Fordel benyttes til Svin og Kjør i hele Oktober og November.

Ræperne opbevares bedst og sikkerst paa et tørt, luftigt og kjøligt Sted, hvor det ikke maa fryse, men hvor det dog heller ikke maa være saa varmt at de spire. Naar man ikke har flere Ræper, end man føderer op til Jul, kan man gjerne lægge dem i Dyrge i et Skur eller Lade, og bedække dem med Galm, da Kulden, paa de fleste Steder her i Stiftet, sjælden er saa stærk, at det vil fryse før Jul, ved denne Opbevaringsmaade. Dog bør man ikke udsætte Ræper for snart at fryse og snart at to op; thi derved bedærves de.

1855 om Hosten lod jeg indkjøre 70 Tønder Ræper og Kaastraber i en Dyrge i et Skur ovenpaa Poteteskjelderens, der hos mig er udgravet og indmuret i en Sandhaug og tilstrækkeligen forsynet med Luftluger. Skjønt det var temmelig koldt i December samme Aar, fros dog kun enkelte Ræper uden paa Dyrgen, hvilke vi strax opfødrede; Resten, som da var tilbage ved Jul, omfrent 60 Tønder, blev bragt ned i Kjelderen i smaa Binger paa 15 Tønder hver, de holdt sig meget godt hele Vinteren. Naar man skal opbevare flere Hundrede Tønder i en Kjelder, vil det være aldeles nødvendigt at afsæde denne i smaa Binger paa 15—20 Tønder, samt ordne Døre og Luger saaledes, at man kan skaffe frit Luftstrøg; thi ellers blive Ræperne varme og raadne. At opbevare Ræper i Tjuset eller paa Fæhusloftet, maa aldeles fraraades, hvor man vil holde Tjuset rensligt og pent. Desuden er Fæhuset naar det er hensigtsmæssigt indrettet alt for varmt for Ræpebinger.

Ræpeavlens Størrelse paa 1 Maal.*)
Hvormeget man avler paa et Maal, beror foruden paa Veirslaget tillige paa hvormeget Omhyggelighed man har anvendt paa deres Dyrkning, at man nemlig har givet dem god Jord, tilstrækkelig Gjødning, passet paa at holde Ugræsset borte, og paaseet at hele Algerfladen er bleven jævnt bedækket med Ræper. Man kan sige om Ræpen, som om al Slags Sæd: at som Bonden fører den, saa fører den igjen Bonden. I England, hvor Ræpe dyrkning indtager den ene Del af Sædskiftet paa enhver Gaard, har man i flere Egne drevet Avlingen op til 100 Tønder paa 1 Maal Jord. Hos os, hvor Ræpe dyrkning endnu er saa lidet kendt, og hvor der gives en Mængde Gaarde, hvorpaa man neppe har seet en Ræpe seng, og hvor man selvsagt er uvandt med deres Behandlingsmaade i alle Dele, kan der naturligvis ikke blive Tale om saa store Avlinger som i England, hvor Ræpe dyrkning overalt har været drevet i det Store over 100 Aar. Vor Jordbund er ogsaa endnu alt for raa og alt for lidet gennemgjødet til at kunne give høieste Avling. Naar man hos os kunde saa 40 Tønder paa Maalet i Gjennemsnit, maatte Ræpen lønne sig godt. Jeg vil herom eksempelvis anføre, at min Nabo Lensmand Jersin paa Umble for 3 Aar siden fik 40 Tønder paa 1/2

Maal. 3 Aar fik Gieren af øvre Umble, Hr. Heiberg, 100 Tønder paa 2 Maal, og dog havde ingen af dem den allerbedste Jord til Ræper; thi det var andet Aars Nylænde, og altsaa endnu raat og langt fra gennemgjødet.

Man kunde vel derfor ansætte Ræpeavlens gennemsnitlig til 50 Tønder pr. Maal i disse Egne.

Yderligere Oplysninger om Barrett, Exall and Andrewes transportable Træffemaskiner.

Flere Gaardbrugere have gennem respektive Skrivelse afskrevet mig Svar paa deres Spørgsmaal angaaende denne Maskine. Jeg maa tillade mig at henvise til Ugekriftets No. 3, 1857, hvor Oplysninger ere givne saa detaljerede, at de forhaabentlig kunne lede den med Maskinen ukendte Træfker i dens rette Opstilling og Brug.

Forsaavidt som de opskafte Spørgsmaal ikke allerede ere berørte i nævnte Nummer besvares de her.

Al den i Ugekriftets No. 3 leverede Tegning, hvor Hestgangens Diameter er 12 Fod, seer hvor stor Plads der udfordres nedenfor Laavebroen, ligesom at Afstanden fra Drivkraft til Træfker kan indrettes efter Laavens og Broens Længde ved Hjælp af flere eller færre med hinanden forbundne Drevstænger. Træfkeren med Slæggerbræt faar Rum paa de mindste gammeldags Laaver. Der behøves altsaa ingensomhelst Tilbygning hverken i eller udenfor Laaven for denne Maskine.

For Størrelsens Skyld kunde den hele Maskine godt transporteres paa almindelig højestes Vogn, men i vort bakkede Land bør paa Grund af dens Vægt to Vogne bruges, hver forspendt med to Heste. Om Vinteren benyttes to Langflæder, hver forspendt med een Hest. Maskinen der helt op er af Jern, hviler ikke paa noget Stativ, men fastskrues for Ordens Skyld i Laavegulvet med medfølgende Skrue.

Kornet kommer urensset fra Maskinen, Byg tines ved en halv Time før Arbeidet standser om Aftenen at fluffe Draasen op paa Slæggerbrættet, hvorfra Slæggeren skyder det ind med en liden Rake. Forresten bør hverken Blæsemaskine eller Hakkelsesmaskine sættes i Forbindelse med Træfkeren, da denne alligevel giver fuldt Arbejde for 2 a 3 Heste (se No. 3) og de ved Træfkeren ansatte Folk have fuldt op at bestille med at føde Maskinen. Jeg har endnu ikke seet nogen Slægger i Længden føde Maskinen saa hurtigt som behøves; thi den expederer efter Kornsorten fra 25 til 60 Tdr. pr. Arbejdsdag, men for at Folk og Heste skulle præstere dette Dagværk maa Arbeidet ikke kompliseres.

Maskinen kan efter Bestilling erholdes paa Bærum Jernværk, hvor Prisen ikke vil overstige 150 Spd. Hvis Landmænd finde det bekvemmere

*) Mærk. Et Maal er 2,500 Kvadratalen eller af samme Størrelse, som en „Salsaa“ i Sogn.

at jeg indleverer Bestillingen for dem, saa er jeg til Tjeneste; kun maa jeg da udbede mig Bestillingerne tilfillede i bestemte Udtryk og minde om, at Afstanden mellem Trækkeren og Drukraften opmaales, for at det nødvendige Antal Drevtænger kan bestilles under Et med Maskinen.

Hvis man endnu udsætter med Bestillingen er det rimeligt at Værket ikke forpligter sig til at levere de for sent indkomne Bestillinger før i 1858. Jeg maa derfor tilraade Dhr. Landmænd at bestemme sig snart, hvis de ønske Maskinen til September d. N.

Kastemaskinen ser ud som den almindelige Blæsemaskine. Den betjenes af to Mand og kan opstilles paa den mindste Laave. At bruge den paa samme Laave som Trækningen foretages er ikke hensigtsmæssigt, fordi under Trækningen en Mængde Støv sættes i Bevægelse, som lægger sig paa Kørnet efter som det kommer ud af Kastemaskinen, hvorved altsaa Kørnet altsaa atter maa renses.

De iaar fra Skotland ankomne Kastemaskiner ere blevne over Forventning fordyrede ved Dampskibet Couriers høie Fragt, idet Fragt og Told løbe op til mere end 50 pCt. af Maskinens Kjøstende.

Efter modtaget Regning koster selve Maskinen

£ 6 - 0 - 0

Fragt og Told 3 - 6 - 6

£ 9 - 6 - 6

Kastemaskinen maa forresten ogsaa hos os kunne arbeides for omkring 30 Spd.

Dyrefkue. Det Pommerfke landøkonomiske Selskab vil foranstalte afholdt et Dyrefkue i Stettin den 18, 19 og 20 Mai d. N. Med Dyrefkuet er forenet Udstilling af Landbrugsbredskaber og Produkter, hvorhos Vædderidt m. m. vil finde Sted. Præmierne uddelles dels i Sølv og Bronzemedaljer dels i Penge. Produkter fra fremmede Lande ere berettigede til at deltage i Udstillingen.

Paa Grund af den raske Omsætning i vor Grohandel er vort Frooplæg steds af sidste Aars bedste Nøl, hvorfor vi kan anbefale den som solid saavel med Foderarter som Haverter.

C. C. Jensen & Søn.
36 fra Waterlands-Brø.

Peruvianf Guano.
Egte peruvianf Guano sælges hos
Joh. P. Olsen.
Skippergaden No. 4.

Christiania Kornpriser.

Indenlandst

Hvede, 3¹/₂ à 5¹/₂ Spd.
Rug, 0 0 intet solgt.
Byg, 2¹/₂ à 3 Spd.
Havre, 1¹/₂ à 1³/₄ Spd.
do. tjenlig til Sød 9 à 10 $\frac{1}{2}$.

udenlandst

Rug østersøst 210—212 Pd. 4 Spd. 12 $\frac{1}{2}$ à 36 $\frac{1}{2}$.
Rug dansk 202—204 Pd. 18 $\frac{1}{2}$ à 12 $\frac{1}{2}$.
Byg dansk 186—188 Pd. 18 $\frac{1}{2}$.
Hvede dansk 208—212 Pd. 5¹/₂ à 6¹/₂ Spd.
Erter dansk 4 Spd. 60 $\frac{1}{2}$.

Christiania Fiskepriser.

Sild, Kjøbmd. 6¹/₂ à 7 Spd. pr. Td.
Sild, stor Mid. 6 à 6¹/₂ Spd. pr. Td.
Sild, smaa do. 4¹/₂ à 5 Spd. pr. Td.
Sild, stor Christ. 4¹/₂ à 4³/₄ Spd. pr. Td.
Sild smaa do. 18 $\frac{1}{2}$ à 19 $\frac{1}{2}$ 12.
Storfet 6 $\frac{1}{2}$ à 7 $\frac{1}{2}$ 12 $\frac{1}{2}$ pr. Bog.
Middelfet 1 Spd. à 1 Spd. 6 $\frac{1}{2}$ pr. Bog.
Smaafet 4 $\frac{1}{2}$ à 1 Spd. pr. Bog.
Rødfjer 7 $\frac{1}{2}$ à 7 $\frac{1}{2}$ 12.

Udgiverens Adresse:

Proprietær Schrøder. Boll i Bærum.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Meteorologiske Dagttagelser

paa Christiania Observatorium.

1857.	Barometerstand i franske Lin. ved 0°.			Temperatur i Skyggen. R.			Veirbemærkning.
	Al. 7 F.	Al. 2 G.	Al. 10 G.	Al. 7 F.	Al. 2 G.	Al. 10 G.	
7	339 ^{''} 2	339 ^{''} 6	340 ^{''} 3	+ 04 8	+ 6 ^o 8	+ 4 ^o 7	Løft. NO—S.
8	341 5	341 0	340 9	+ 4 8	+ 9 0	+ 5 1	Blandet. N.
9	341 0	340 2	340 0	+ 6 2	+ 9 8	+ 5 7	Klart. NO.
10	339 9	339 1	338 8	+ 5 3	+ 9 6	+ 6 1	Skyet. N.
11	339 3	338 8	339 5	+ 7 0	+ 9 9	+ 6 0	Blandet NNO.
12	340 0	339 3	339 5	+ 7 7	+ 12 6	+ 7 3	do. NNO.
13	340 1	339 2	338 9	+ 5 5	+ 13 2	+ 8 0	Klart. Sille.

Regnhøiden = 0 Linier.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. C. Fabritius.